

ελληνική
θεατρική
ομάδα

ATELIER THEATRAL

11

10 - 18 Ιουνίου 1995 (ώρα 8 μ.μ.)
CENTRE BREUGHEL
247, rue Haute - 1000 Bruxelles
κλήσεις θέσεων - réservations : 295 96 47 - 295 34 92 - 345 28 57
εκτός Δευτέρας 20/6

Μάνα	ΜΗΤΕΡΑ	μαμά	MANA	μητέρα
MAMA	Μάνα	Μητέρα	Μαμά	μΑνα
μητέρα	μαμά	ΜάΝΑ	μητέρα	ΜΑμά
μάΝα	ΜΗΤΕΡΑ	μαΜΑ	μάνα	Μητέρα
Μητέρα	ΜΑΜά	μάνα	Μητέρα	μαΜά
μαμα	μάνα	Μητέρα	ΜΑμα	μητέρα
MANA	ΜΗΤΕΡΑ	μαΜά	ΜάΝα	

DES INSTITUTIONS EUROPEENNES

Λίγα λόγια για το συγγραφέα και το έργο του
από τον σκηνοθέτη

Ο Γιώργος Διαλεγμένος είναι, κατά τη γνώμη μου, ένας από τους καλύτερους νεοέλληνες συγγραφείς.

Σ' όλα τα έργα που έχει γράψει μέχρι τώρα νοιώθεις πόσο έχει δουλέψει για να βγάλει αυτό το σωστό και στρωμένο διάλογο, τις ψυχολογικές μεταλλαγές, την σωστή λέξη στην κατάλληλη στιγμή. Αλλά πάνω απ' όλα ο Διαλεγμένος αγαπάει τους ρόλους που γράφει. Η μάνα, η Βαρβάρα, η Μπέμπα, ο Μεμάς κι ο Σωτηράκης είναι ρόλοι γραμμένοι με αγάπη.

Στο "MANA, ΜΗΤΕΡΑ, ΜΑΜΑ" ζούμε μία κατάσταση που ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων, έζησε, ζει και θα ζήσει εάν οι συνθήκες παραμείνουν οι ίδιες.

Δύο αδέρφια, ο Μεμάς και ο Σωτηράκης προσπαθούν να βάλουν τη μάνα τους σ' ένα γηροκομείο αφού πρώτα τους έγγραψε το σπίτι της για να το κάνουν πολυκατοικία.

Είμαστε στις αρχές του ογδόντα, τότε που ακόμα η ανοικοδόμηση στην Αθήνα συνεχιζόταν κανονικά.

Η μάνα, όπως οι περισσότερες μεσογειακές manáδες, αγαπάει τους γιούς της και παιδεύει τις νύφες της. Κουβαλάει μαζί της όλο της το παρελθόν, έχει τις ιδιοτροπίες της και πιστεύει ότι τα παιδιά της είναι τα καλύτερα. Έχει προλήψεις, είναι θρησκόληπτη και αθυρόστομη. Παρ' όλα αυτά δεν γίνεται αντιπαθητική και είναι κι αυτή θύμα των περιστάσεων.

Μια εικόνα καθημερινής ζωής, πέντε πορτραίτα ελληνικά γραμμένα με μεράκι, μια μικροαστική μιζέρια, μια ανθρώπινη τραγικοκωμωδία, να τι μας προσφέρει ο Γιώργος Διαλεγμένος στο "MANA, ΜΗΤΕΡΑ, ΜΑΜΑ".

Εμείς τον ευχαριστούμε που μας έδωσε την άδεια να παίξουμε το έργο του και ελπίζουμε να μην τον απογοητεύσουμε, όπως κι εσάς.

Γιάννης Γαβράς

Μ Α Ν Α

Μ Η Τ Ε Ρ Α

Μ Α Μ Α

ΔΙΑΝΟΜΗ
(με τη σειρά εμφανίσεως)

ΜΑΝΑ

ΤΟΥΛΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ

ΒΑΡΒΑΡΑ

ΜΑΡΙΑ ΠΑΤΑΚΙΑ

ΜΕΜΑΣ

ΤΑΣΟΣ ΝΥΧΑΣ

ΣΩΤΗΡΑΚΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΜΠΕΜΠΑ

ΡΑΝΙΑ ΣΑΡΑΦΙΔΟΥ

**ακούγονται από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση οι
φωνές του Γιώργου Αλεξάκη και του Ανδρέα Τσάκα.**

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΑΣ

ΣΚΗΝΙΚΑ

ΚΙΚΗ ΠΙΤΤΑ

ΦΩΤΙΣΜΟΙ

ΦΙΛΟΥ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΕΣ ΦΩΤΩΝ

**MARIE-NOELLE KLEIN
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΝΙΚΟΛΙΑΝ**

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ANNICK HOUDAYER

ΦΡΟΝΤΙΣΤΕΣ ΣΚΗΝΗΣ

**ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΝΙΚΟΛΙΑΝ
ΤΑΚΗΣ ΔΑΣΚΑΛΕΡΟΣ
ΛΙΛΗ ΛΑΜΠΡΕΛΛΗ
ΜΑΡΙΤΑ ΜΠΡΑ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ**

ΜΑΚΙΓΙΑΖ

FRANCINE BUCHET

ΠΕΡΡΟΥΚΕΣ

AVONSTONDT

ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΑΣ

ένα διάλειμμα 10 λεπτών μεταξύ 1ης και 2ης πράξης

ΒΑΡΒΑΡΑ

Είναι η μέση μικροαστή Ελληνίδα νοικοκυρά. Με τις υστερίες και τις κακίες της αλλά και με τη συμπόνοια για όποιον υποφέρει. Το πιο άχαρο και άχρωμο πρόσωπο του έργου αλλά ίσως και το πιο τραγικό.

Η Βαρβάρα επωμίζεται το βάρος του φορτίου της καθημερινής συμβίωσης (επιβίωσης;) με τη μάνα. Στερημένη από τις μικροχαρές αλλά και από τη χαρά της μητρότητας, χάνει στο τέλος και την ελπίδα να γλυτώσει από την καθημερινή της ταλαιπωρία και μιζέρια.

Θύμα των περιστάσεων, των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών; Κάτι παραπάνω. Η Βαρβάρα είναι θύμα της βαρβαρότητας της ίδιας της ζωής.

Μαρία Πατακιά

ΣΩΤΗΡΑΚΗΣ

Για να πω την αλήθεια, στην αρχή ο ρόλος του Σωτηράκη δεν μ' άρεσε καθόλου. Ένας macho, νευρόσπαστο, χυδαίος - γενικά ο "κακός" μάγκας. Ο νταβατζής σε μικρογραφία που νομίζει ότι το πέος του είναι το κέντρο του κόσμου. Το κλεφτρόνι που ενδιαφέρεται πως θα τ' αρπάξει, πως θα πιάσει την καλή

Ύστερα, στις πρόβες, ανακάλυψα με πολύ ενδιαφέρον πόσο αυτός ο χαρακτήρας ήταν αληθινός - για να επαναλάβω ένα χιλιοειπωμένο κλισέ, πόσο "ήταν βγαλμένος απ' τη ζωή".

Σ' αυτό το πανόραμα λαϊκομικροαστικών ονείρων, φαντασιώσεων και επιδιώξεων που συμπυκνώνει στο πρόσωπό του ο Σωτηράκης, η παλτουδιά, το καινούργιο πατούμενο, το "πολύ φαϊ", η κονόμα, η "πολύ μήτρα ναάμε" αποτελούν τις μοναδικές αφορμές ζωής που απ' αυτές πιάνεται - όπως πιάνονται και τόσοι άλλοι άνθρωποι, άλλος λίγο - άλλος πολύ, για να μπορέσουν να ζήσουν ή να επιζήσουν.

Αλλά ο άνθρωπος αυτός δεν είναι ούτε μόνον κακός ούτε μόνον καλός, ούτε άγγελος ούτε διάβολος - είναι άνθρωπος με Α κεφαλαίο. Παράλληλα με τη χυδαιότητα του, ξέρει να μοιράζεται πράγματα (έστω κλεμμένα), τον ενδιαφέρει η οικογένεια (έστω κι αν θέλει να το παίζει αρχηγός), διαθέτει μια μορφή στοργής για τη μάννα του, ανάμικτη με σκληρότητα βέβαια. Η κουτοπονηριά κι η υποβόσκουσα τσιγκουνιά του μπερδεύονται με μια διάθεση αλληλεγγύης και μοιράσματος.

Ο τρόπος που μιλάει ο Σωτηράκης (με μια εξαρθρωμένη γλώσσα χωρίς λογική συνέπεια και συνέχεια και μπερδεύοντας μάγκικες εκφράσεις και λάθη γραμματικά) σημαίνει τον άνθρωπο, το εσωτερικό του χάος, που καλύπτεται από μια εξωτερική "μάγκικη" σιγουριά για τα πάντα.

Στο έργο αυτό οι άνθρωποι φλυαρώντας δεν λένε τίποτα ή πολύ λίγα πράγματα. Αλλά αποκαλύπτονται από κείνα που αποσιωπούν ή δεν θέλουν ν' ακούσουν, "ρουφώντας" το δόντι τους. Το υπόγειο ποτάμι βουίζει.

Το ρόλο του Σωτηράκη θα τον θυμάμαι για τις δυσκολίες απομνημόνευσης του κειμένου και τη δυσκολία μου να παραστήσω έναν χαρακτήρα που ούτως ή άλλως απεχθανόμουν.

Το έργο θα το θυμάμαι όχι μόνον για τις κοινωνικές του προεκτάσεις και τα καίρια κοινωνικά και προσωπικά προβλήματα που θέτει (το πρόβλημα των γηρατειών, της μοναξιάς, της αρρώστειας, της εγκατάλειψης των γέρων), αλλά κυρίως για τον υπέροχο τρόπο που ο Διαλεγμένος κράτησε το θεατρικό καθρέφτη και μας έδειξε μέσω μιας σειράς ολοζώντανων προσώπων την ίδια την κοινωνία μας.

Ελπίζω η προσπάθειά μας και κυρίως το αποτέλεσμα της να σας αρέσει. Συγχωρείστε μας το "θράσος" να αναμετρηθούμε με "μεγάλους" σύγχρονους ρόλους αντί για "χωνευτικές" κωμωδιούλες. Θα συμφωνήσετε ότι ο πειρασμός να τους παίξουμε ήταν ακατανίκητος.

Γιώργος Χειμάρας

ΤΟ "ΜΑΝΑ, ΜΗΤΕΡΑ, ΜΑΜΑ" στην Ελλάδα

Οκτώβρης 1979. Πρεμιέρα στο θέατρο Αθηναίων με τον Κώστα Καζάκο

Οκτώβρης 1981. Στο θέατρο Πειραιά με τον Γιώργο Διαλεγμένο

1984. Στο Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων

1987. Στο Περιφερειακό Θέατρο Κρήτης

1991. Στο Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Βέροιας.

Αύγουστος 1991. Στο Αθμόνιον Θέατρο, Μαρούσι

Δεκέμβρης 1992. Στο Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Καλαμάτας

Νοέμβρης 1993. Στο θέατρο Βεάκη στην Αθήνα με τον Σταμάτη Φασούλη.

Έγινα συγγραφέας, έγινα συγγραφέας!
Ο ΔΙΑΛΕΓΜΕΝΟΣ, Η "ΘΕΙΑ" ΚΑΙ Η "ΜΑΝΑ" ΤΟΥ

Η μικρή ιστορία της συγγραφής των δύο έργων

Μια μέρα του Σεπτεμβρίου του 1975, σ'ένα συνοικιακό θέατρο της αθήνας με πλούσια καλλιτεχνική προσφορά αλλ'άγνωστη στο θεατρόφιλο κοινό, παρουσιαζόταν η πρώτη μου θεατρική δουλειά στην κρίση του κοινού. Αν δεν υπήρχε το θέατρο "Στοά" ίσως να μην το έπαιρνα στα σοβαρά, για μια δεύτερη προσπάθεια. Είμαι συγγραφέας! Είμαι συγγραφέας! Είμαι συγγραφέας!

Ούτε λίγο ούτε πολύ κατάλαβα πως στην Ελλάδα είναι πάρα πολύ εύκολο να γίνεις κάτι ή και τίποτα από τη μια στιγμή στην άλλη. Τι ωραία, τι καλά! Άλλο προσπαθούσα να γίνω με πάθος κι άλλο έγινα χωρίς πάθος. Τώρα όμως, τι γίνεται από δω και εμπρός; Αρχίζει το στρίμωγμα; Πρέπει δηλαδή να ξαναγράψω; Κι αν δεν έχω τίποτα να πω; Κι'αν το "Χάσαμε τη θεία, Στοπ" ήτανε μια στιγμιαία έμπνευση και τίποτ'άλλο;

Κι αν στο κάτω κάτω της γραφής δε θέλω, για πολλούς και διάφορους λόγους, να ξαναπιάσω μολύβι, χάνω τον τίτλο του συγγραφέα; Μήπως πρέπει να παλέψω, μια που χτυπάει τόσο όμορφα στ'αυτιά; Μήπως σαν ηθοποιός δεν έκανα ή δεν μπόρεσα να κάνω αυτό που ήθελα και τώρα αυτό το παράθυρο, που μοιάζει με μπαλκονόπορτα, άνοιξε μπροστά μου ενώ εγώ περίμενα στην πόρτα; Όμως, δεν θέλω να μπω μέσα. Δεν ένιωσα ποτέ μου τη συγγραφική φλόγα να με καίει. Το μυαλό μου δεν δουλεύει προς τα κει. Βέβαια, πολλά πράγματα περνάνε κάτω από την κριτική μου ματιά και σκέψη και με βασανίζουν.

Χίλια πράγματα τριγυρίζουν στο μυαλό μου. Χίλια πράγματα. Προσπαθώ να τα συγκεντρώσω σ'ένα τετράδιο, μπας και βρω την άκρη. Κάποτε κάτι νομίζω πως βρίσκω, κάποτε χάνομαι και τα παρατάω.

Προσπαθώ να εντοπίσω με τη δυνατή ακρίβεια το διαστρεβλωτικό χαρμάνι της γλώσσας μας, όπως μιλιέται σήμερα από την ελληνική μάζα. Δε μ'ενδιαφέρουν οι εντυπωσιακές χυδαίες φράσεις, αν δεν είναι απαραίτητες. Τις βάζω σ'ένα γερό καβγά που περνάνε γρήγορα και σε καταστάσεις που δικαιολογούνται απόλυτα. Όλα αυτά κάτω από μια "αδιαφορία" για το γράψιμο. Όμως έχω πειρασμούς, γράφω μια σελίδα και νομίζω πως κέρδισα τη βδομάδα που έφυγε και δεν πήγε χαμένη.

Άλλοτε πάλι σκέπτομαι πως έχασα το χρόνο μου παλεύοντας κάτι. Ε, και λοιπόν τι έγινε; Εδώ άνθρωποι με τεράστιο πνευματικό ανάστημα ξεχάστηκαν. Η ματαιοδοξία μου σκοντάφτει στην ουτοπία. Αν προσπαθώ ακόμα να κρατάω μολύβι είναι για να μπορώ να φωνάζω πιο δυνατά. Γιατί στον τόπο αυτό άμα

φωνάζεις γλιτώνεις το ψυχιατρείο.. Κυριακή. Κάποια Κυριακή της ζωής μου μπήκε στη σκέψη μου ότι οι γέροι γονείς στις πολυκατοικίες-κλουβιά είναι ένα μεγάλο σύγχρονο πρόβλημα. Μήπως αυτό θά'ταν το θέμα μου για το "Μάνα, Μητέρα, Μαμά"; Άρχισα να το σκέπτομαι σοβαρά, να εντείνω την προσοχή μου γύρω από τους ανθρώπους αυτούς.

Ένα χρόνο αργότερα κι αφού το σκεπτόμουνα πολύ, κάνω την πρώτη μου απόπειρα να δουλέψω το θέμα. Δεν ήξερα ακριβώς τι ήθελα να πω. Άφηνα τα πρόσωπα να με οδηγούν. Δεν είχα καμιά πρωτοβουλία απάνω τους. Με πήγαιναν αυτά όπου ήθελαν. Πρόβλημα στο διάλογο δεν είχα. Είχα όμως πρόβλημα στο στόχο μου. Από ένα σημείο και έπειτα αποφάσισα να πάρω πρωτοβουλία και να μην αρχίσω να σέρνομαι στις σελίδες άσκοπα. Συμπληρώνοντας δεκαπέντε σελίδες μπλοκαρίστηκα και σταμάτησα για δυο μήνες τουλάχιστον. Ξαναπιάνω τη δουλειά. Τώρα είχα μερικά πράγματα να δουλέψω στα σίγουρα.

Η Μάνα στη Β πράξη πρέπει να μπει στο Γηροκομείο. Έτσι, όλα στην Α πράξη θα ετοιμάζαν αυτή την κατάληξη. Όμως ο στόχος και η προβληματική μου δεν ήταν μόνο αυτή. Μέσα απ'αυτή τη δουλειά μου ήθελα να δώσω την απέραντη ανασφάλεια που έχει ο νεοέλληνας σ'όλες τις φάσεις της ζωής του. Ακόμα και την καταστροφή της φύσης από τον τεχνολογικό πολιτισμό. Ήθελα να κάνω μια τραγική σάτιρα για το θέμα, χωρίς να ξεφύγω από τον κεντρικό μου στόχο.

Ήθελα... ήθελα ... πολλά ήθελα. Θα μπορούσε να γίνει μια δουλειά τέσσερις με πέντε ώρες. Όμως αυτό θα οδηγούσε σε δυσκολίες αξεπέραστες για τα σημερινά θεατρικά δεδομένα. Νέο μπλοκάρισμα στη δουλειά μου. Το έργο δεν προχωρούσε κι εγώ δεν τό'σπρωχνα.

Προσπαθούσα να σκεφτώ λύσεις, μόνο λύσεις. Ένα καινούριο πρόσωπο, θα 'ταν μια πρόχειρη διέξοδος. Όταν τόλμησα να το βάλω, τ'άλλα πρόσωπα το κλώτσησαν μακριά! Κατάλαβα πως δεν πρέπει να βάζω σε κάθε δυσκολία μου κι από ένα πρόσωπο να με ξελασπώνει. Γιατί, αν πραγματικά έχω να πω κάτι, πρέπει να μπορώ να το πω και με λίγα πρόσωπα.

Πολλές φορές με απασχολούσε μια φράση, μια λέξη, μια συλλαβή. Τη δούλευα μπρος-πίσω προσπαθώντας να παίξω τα πράγματα και τις καταστάσεις των ανθρώπων αυτών και, με το μολύβι στο χέρι σαν τους μουσικούς στην παρτιτούρα, σημειώνα ό,τι μού'βγαινε απ'το στόμα. Ένα τςςς, ένα μμμ..., ασήμαντες συλλαβές που για μένα ήταν το παν.

Προσπαθούσα να ζωντανέψω τα πρόσωπα μπροστά μου, να μου υπαγορεύουν όσα λέγανε. Ήταν μια εξαντλητική δουλειά. Δε γράφω ποτέ καθισμένος σε γραφείο, αλλά όρθιος, παίζοντας αυτά που γράφω. Ακόμα και στο δρόμο

παραμιλάω τους ανθρώπους μου. Ζω με τους ανθρώπους του έργου. Ακούω το όνομα Σωτηράκης και γυρίζω να δω. Μεμάς, Μπέμπα, Φωτεινή, Βαρβάρα. Ζω με τους ανθρώπους αυτούς ώσπου να κλείσει το έργο και ποτέ δεν διαβάζω σε κανέναν τίποτα. Το σύγχρονο αυτό μαρτύριο τό'χει υποστεί μόνο η γυναίκα μου, η Σοφία. Καμιά φορά φωτογραφίζω στο δρόμο κάποιον που μοιάζει με τον τάδε ήρωα του έργου που δουλεύω. Τον μεγενθύνω, του μιλάω και παίρνω απαντήσεις φανταστικές και προχωράω. Η Α πράξη κάπως έτσι τέλειωσε. Στη Β πράξη άλλαξα σκέψη και δεν ήθελα να περάσω τη Μάνα στο Γηροκομείο. Δεν ήθελα να πάρω θέση στα πράγματα, ούτε να δώσω λύσεις. Τη λύση την άφηνα για τον θεατή. Τον άφηνα να πράξει κατά συνείδηση. Πάλι σταμάτησα για κάμποσο καιρό να γράφω. Το μπλοκάκι που κρατούσα σημειώσεις, στο λεωφορείο, παντού, δεν με βοηθούσε πια. Ο κόσμος που παρακολουθούσα πως μιλάει, πως κινείται, μίλαγε μόνο για ποδόσφαιρο, για γκόμενες και ταβερνάκια. Πολύ σπάνια σημείωνα μια δυο λέξεις που είχαν ένα προχώρημα για μένα.

Ξέρω πως λειτουργώ περίεργα. Αρχίζω να γράφω το έργο από το τέλος του, προχωράω στην αρχή και μπερδεύομαι στις εικόνες. Γράφω, γράφω και στο τέλος κάνω ένα μοντάζ γιατί πρέπει η δουλειά νά'χει μια συνέπεια στο τέλος. Μέσα μου πολλά χρωματιστά γυαλάκια ζητούν να γίνουν ψηφιδωτό. Κάποτε, αφού πέρασαν τρία ολόκληρα χρόνια, η "Μάνα, Μητέρα, Μαμά" τελείωσε. Για μένα ήταν ένα δεύτερο βήμα πιο σταθερό μπορώ να πω, πιο υπεύθυνο απ'το πρώτο. Ή μάλλον πιο συνειδητοποιημένο. Ήθελα να πιστέψω και 'γω πως το "Χάσαμε τη θεία, Στοπ" δεν ήτανε μια απλή σύμπτωση, μια έμπνευση της στιγμής.

Γιώργος Διαλεγμένος